

พระอินทร์ในวรรณคดีสันสกฤต บาลี และวรรณคดีไทย

นางเกอพนธ์ นาคบุปผา

ศูนย์วิจัยทรัพยากร

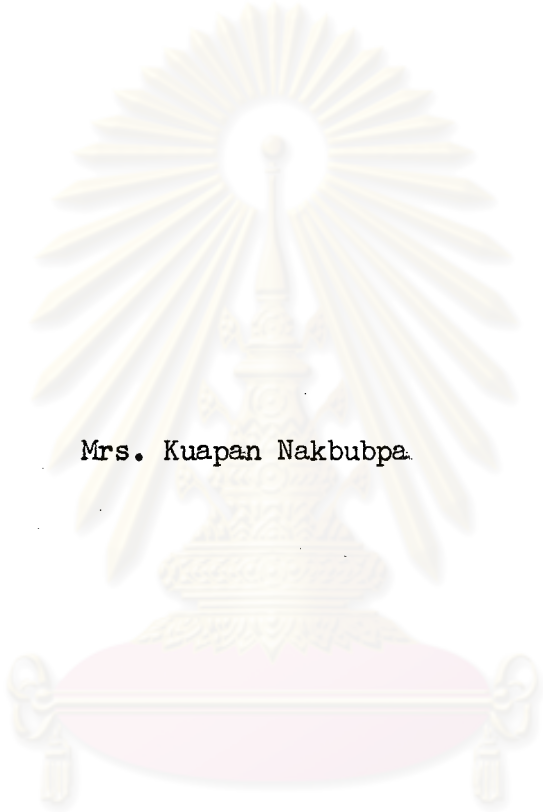
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

แผนกวิชาภาษาตะวันออก

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2520

THE GOD INDRA IN SANSKRIT, PĀLI AND THAI LITERATURE

Mrs. Kuapan Nakbubpa

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

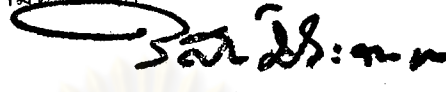
Department of Eastern Languages

Graduate School

Chulalongkorn University

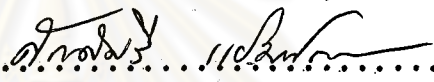
1977

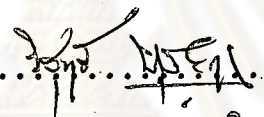
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....

(ศาสตราจารย์ ดร. วิศิษฐ์ ประจบเหมาะ)

คณบดี

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์ ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สักดิ์ศรี แย้มนัคตา)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิสุทธ์ บุษยกุล)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประณี พาพานิช)

อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิสุทธ์ บุษยกุล

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง
โดย
แผนกวิชา

พระอินทร์ในวรรณคดีสันสกฤต บาลี และวรรณคดีไทย
นางเกื้อพันธุ์ นาคบุปผา
ภาษาตะวันออก

หัวข้อวิทยานิพนธ์ พระอินทร์ในวรรณคดีสันสกฤต บาลี และวรรณคดีไทย
ชื่อ นาง เกศพันธ์ นาคบุปผา
แผนกวิชา ภาษาตะวันออก
ปีการศึกษา 2519

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มี ความมุ่งหมาย 2 ประการคือ เพื่อจะศึกษาประวัติและความเป็นมาของพระอินทร์เป็นจอมเทพยดคนกรบของศาสนาพราหมณ์ ตามที่ปรากฏในวรรณคดีสันสกฤต และเป็นเทพผู้มีอุปการคุณในศาสนาพุทธตามที่ปรากฏในวรรณคดีบาลี เป็นการรวบรวมเรื่องราวของพระอินทร์ทุกแง่มุมตามความเชื่อถือของชาวอินเดียนั้น เป็นตนเควของพระอินทร์ในวรรณคดีไทยประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งคือเพื่อให้เห็นความแตกต่างและความคล้ายคลึงกันของพระอินทร์ในวรรณคดีสันสกฤตและบาลี และศึกษาถึงอิทธิพลของพระอินทร์ในวรรณคดีสันสกฤตและบาลีที่มีต่อวรรณคดีไทยด้วย โดยแสดงให้เห็นว่า เรื่องราวตอนใดในวรรณคดีทั้งสองภาษานั้น เขามาปรากฏในวรรณคดีไทยบ้าง ทั้งนี้เพราะไทยเรารับอิทธิพลความเชื่อเรื่องพระอินทร์มานานก่อนที่จะตั้งอาณาจักรสุโขทัยเสียอีก หลักฐานในเรื่องนี้จะเห็นได้จากโบราณวัตถุในประเทศไทย และตำนานต่าง ๆ ตลอดจนวรรณคดีไทยด้วย วรรณคดีไทยที่สำคัญคือ ไตรภูมิพระร่วง (เตภูมิกถา) ซึ่งเป็นวรรณคดีที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อของชาวไทยในสมัยต่อ ๆ มาเป็นอย่างดีก็มีเรื่องราวของพระอินทร์ปรากฏอยู่มาก เนื้อเรื่องของวิทยานิพนธ์แบ่งเป็น 6 บท คือ บทที่ 1 เป็นบทนำ บทที่ 2 กล่าวถึงที่มาของพระอินทร์ในวรรณคดีไทย บทที่ 3 กล่าวถึงประวัติและความเป็นมาของพระอินทร์ในวรรณคดีสันสกฤต บทที่ 4 กล่าวถึงประวัติและความเป็นมาของพระอินทร์ในวรรณคดีบาลี บทที่ 5 กล่าวถึงพระอินทร์ในตำนานและวรรณคดีไทย บทที่ 6 เป็นบทสรุปและขอเสนอแนะ

สาระสำคัญของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ อยู่ที่การมุ่งเสนอประวัติและความเป็นมา
ของพระอินทร์จากวรรณคดีสันสกฤตและบาลี และการเปรียบเทียบข้อแตกต่างและข้อ
ตรงกันของพระอินทร์ในวรรณคดีทั้งสองภาษา กับอิทธิพลของพระอินทร์จากวรรณคดี
ทั้งสองภาษานี้ที่มีต่อวรรณคดีไทยด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title The God Indra in Sanskrit, Pāli and Thai Literature.
Name Mrs. Kuapan Nakbubpa
Department Eastern Languages
Academic Year 1976

ABSTRACT

This thesis has two purposes. Firstly it is a study of the history and the story of Indra, the King of gods, the best warrior in Brahmanism as represented in Sanskrit literature, and the generous and beneficial Buddhist god as described in the Pali literature. Special efforts have been made to include all aspects of the Indian Indra which have direct bearings on the origin of God Indra in Thai literature. Secondly, it points out the differences and the similarities between Indra in Sanskrit literature and that in Pali literature. The study will include also the influence of Sanskrit and Pali literature with respect to Indra on the Thai literature. In this connection the Indian origin of every idea found in Thai literature is studied and presented. It is believed that the God Indra has been accepted by the Thai people even before the foundation of the Sukhothai Kingdom. Evidence for this statement can be seen in archeological finds in Thailand, in legends, folk lore as well as in Thai literature. One of the important literary works of the Sukhothai period, Traiphum Pra Ruang (Tephumikatha), is very rich in information on Indra and has served as the most valuable source of the details of Indra referred

to in later literature of Thailand.

The first chapter of the thesis is the general introduction of the topic and the approach to the problem. Chapter II mentions the Indian origin of God Indra in Thai literature. Chapter III mentions the history and the story of Indra in Sanskrit literature. Chapter IV gives the history and the story of Indra in Pali literature. Chapter V deals with Indra in Thai legends and literature. The conclusion and suggestions are given in Chapter VI.

In short, the thesis is a presentation of the history and accounts of Indra from the Indian sources, the similarities and differences of the Pali and Sanskrit god Indra, and the incorporation of the idea of the God Indra in the Thai literature.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จลงด้วยดีมิได้ถ้าไม่ได้รับความกรุณาจากอาจารย์หลายท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิสุทษ์ บุญกุล อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย ผู้เมตตากรุณาผู้เขียนนับตั้งแต่แรกเริ่มเขียนโครงเรื่อง อาจารย์ได้ช่วยแนะนำให้ขอความคิดเห็น ซึ่งแนบถึงหนังสืออันจะเป็นประโยชน์โดยตรงในการค้นคว้า ตลอดจนให้กำลังใจผู้เขียนจนงานนี้ค่อยเป็นรูปร่างขึ้นมา แล้วอาจารย์ยังได้ช่วยสละเวลาตรวจงานแปล แก้ไขวิทยานิพนธ์และตรวจสอบหลักฐานในการเขียน แม้ในขณะที่อาจารย์กำลังมีงานอื่น ๆ อยู่มาก ก็ยังกรุณาปลีกเวลาตรวจวิทยานิพนธ์ให้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่ง และผู้เขียนยังได้รับความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี แยมั่นคทา ที่ได้แนะนำ ให้ขอความคิดเห็นและวางขอบเขตของเรื่อง ตลอดจนแนะนำหนังสือค้นคว้าประกอบและให้ยืมหนังสือหายากหลายเล่มซึ่งล้วนแต่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการค้นคว้าเขียนวิทยานิพนธ์ ทั้งยังได้ช่วยจัดหาสำนวนภาษาและให้ขอแนะนำอื่น ๆ อีกมาก ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่ง ผู้เขียนได้ความคิดที่จะทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้จากการชี้แนะของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราณี พ้าพานิช ซึ่งได้กรุณาให้แนวคิดในการเลือกเรื่องทำวิทยานิพนธ์มาตั้งแต่ระยะแรกที่ผู้เขียนเข้ามาศึกษาในแผนกนี้ และในเวลาต่อมาอาจารย์ยังได้กรุณาให้ขอความคิดเห็นเป็นประโยชน์ในการเขียนวิทยานิพนธ์ ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณ

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อน ๆ คือ อาจารย์ทัศนีย์ สิ้นสกุล ได้ช่วยแนะนำและจัดซื้อหนังสือสำคัญ ๆ และช่วยแก้ไขปัญหาบางประการในการทำวิทยานิพนธ์ และให้ความสะดวกในการยืมหนังสือของแผนก อาจารย์ ดร. ประพิน มโนมัยวิบูลย์ ได้ช่วยแนะนำในการแปลภาษาอังกฤษ และคุณทรัพย์ ประกอบสุข ได้กรุณาให้ยืมหนังสือพระคัมภีร์ชาคกแปลทั้งชุด ผู้เขียนจึงขอขอบคุณอย่างยิ่ง

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จเป็นรูปเล่มมาได้ก็เพราะความกรุณาของพ่อและแม่ ผู้คอยช่วยเหลือให้กำลังใจและอำนวยความสะดวกในทุกทางให้ตลอดเวลา นับตั้งแต่ผู้เขียนเริ่มทำวิทยานิพนธ์มาจนกระทั่งได้จัดพิมพ์วิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้เขียนจึงซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง

อนึ่ง ผู้เขียนขอขอบคุณกรรมการฝึกหัดครูที่ให้โอกาสและเวลาแก่ผู้เขียนนาน เพียงพอที่จะเรียน ค้นคว้า และเขียนวิทยานิพนธ์นี้ให้สำเร็จลงด้วยดี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย	2
1.3 ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัยนี้	3
1.4 วิธีดำเนินการวิจัย	3
2 ที่มาของพระอินทร์ในวรรณคดีไทย	4
3 ประวัติและความเป็นมาของพระอินทร์ในวรรณคดีสันสกฤต	13
3.1 การแบ่งยุคของวรรณคดีสันสกฤต	13
3.1.1 ยุคพระเวท	14
3.1.2 ยุคพราหมณะ	24
3.1.3 ยุคมหากาพย์	30
3.1.4 ยุคปราชณะ	38
3.2 พระอินทร์ในคัมภีร์อเวสตะของอิหร่าน	42
3.3 ลักษณะพระอินทร์ในสมัยพระเวท และสมัยต่อมา	46
3.3.1 กำเนิดของพระอินทร์	54
3.3.2 พระอินทร์และความเกี่ยวข้องกับครอบครัว	63

3.3.3	รูปร่างและอุปนิสัยของพระอินทร์	74
3.3.4	อาวุธและพาหนะของพระอินทร์	90
3.3.5	ที่อยู่ของพระอินทร์	103
3.3.6	วีรกรรมของพระอินทร์	107
3.3.7	ความยิ่งใหญ่ของพระอินทร์	125
3.3.8	นามต่าง ๆ ของพระอินทร์และที่มาของนามนั้น	134
4	ประวัติและความเป็นมาของพระอินทร์ในวรรณคดี	142
4.1	ประเภทของวรรณคดี	143
4.1.1	พระไตรปิฎก	144
4.1.2	วรรณคดีชาติที่มีพระไตรปิฎก	150
4.2	กำเนิดของท้าวสັกกะ	171
4.3	ท้าวสັกกะและครอบครัว	183
4.3.1	ชายาของท้าวสັกกะ	183
4.3.2	ธิดาของท้าวสັกกะ	192
4.4	ลักษณะรูปร่างและอุปนิสัยของท้าวสັกกะ	197
4.4.1	ลักษณะรูปร่างของท้าวสັกกะ	197
4.4.2	อุปนิสัยของท้าวสັกกะ	201
4.5	ที่อยู่และสมบัติของท้าวสັกกะ	238
4.6	หน้าที่ของท้าวสັกกะ	258
4.7	นามต่าง ๆ ของท้าวสັกกะและที่มาของนามนั้น	288
5	พระอินทร์ในตำนานและวรรณคดีไทย	296
5.1	เรื่องราวของพระอินทร์ในตำนานต่าง ๆ	300
5.2	เรื่องราวของพระอินทร์ในวรรณคดีไทย	311

บทที่	เลข หน้า
6 ข้อสรุปและขอเสนอแนะ	357
บรรณานุกรม	362
ประวัติการศึกษา	372

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระอินทร์ทรงช้างไอรवाद (วรรณคดีพื้นสมุทร)

